

gyeshalom, homokbánya (58282). Továbbá 6 új lelőhelyet találtunk: *Keresztes-pusztá (KÖH 74587)*; *Szent Tamás-pusztá (74589)*; *Kunszentmiklósi műúttól D-re (74591)*; *Kunszéki és Pincés-gödrök I. és II. (74593, 74595)*; *Kőkút-lapos (74597)*. Területükön őskori, újkőkori, bronzkori, római kori, szarmata, népvándorlás kori, avar, Árpád-kori, középkori, kora újkori és újkori leletek kerültek elő.

Munkatársak: Sósuti Kornél, Bóka Gergely, Reményi László régészek; Alács Attila, Bognár Margit, Takács Gábor, Fodor Péter, Kiss László Levente, Szabó Gergő technikusok.

ZSOLDOS ATTILA – PARDITKA GYÖRGY

509. Tata határa

(Komárom-Esztergom megye) B, Ró, Á

A tatai Kuny Domokos Megyei Múzeum a város Ny-i külterületi részének részletes vizsgálatát, terepbejárást végezte el 2010. szeptemberben. Szükséges volt ez azért is, mert a nyilvántartott lelőhelyek pontos kiterjedése nem volt egyértelműen lehatárolva. Mivel a növényzet már bizonyos területeken kifejlődött, ezért néhány esetben csak a lelőhely részleges kiterjedését tudtuk meghatározni.

A *Derítő-tó mente (KÖH 68003)* lelőhelyen késő bronzkori, a *Városi-tó 1. (KÖH 64372)* lelőhelyen késő bronzkori és római kori, nagy sűrűségben előkerülő leleteket találtunk. Szintén római korinak bizonyult a *Városi-tó 3. és 4. (KÖH 73467, 73461)* lelőhely, előbbi területén kőépület léte is feltételezhető, míg utóbbin csak alacsony intenzitású volt a felszíni leletsűrűség.

A *Halasi-tó, Városi-tó 2. és a Mocsai úti dűlő (KÖH 73469, 73463, 73465)* lelőhelyeken alacsony intenzitásban kerültek elő Árpád-korra keltezhető felszíni edénytöredékek.

A leletek a Kuny Domokos Megyei Múzeumba kerültek.

LÁSZLÓ JÁNOS

510. Tápiószentmárton, Lapos

(KÖH 70281)

(Pest megye) Szk, Kk, Kú

Tápiószentmárton Lapos nevű külterületén egy ásványvíz-palackozó üzem építését megelőzve a Pest Megyei Múzeumok Igazgatóságának munkatársai próbafeltárást végeztek 2010. június 11. és augusztus 9. között.

A kutatóárkozás 1370 m² területet érintett, ahol 152 objektumot lokalizáltunk. Ezek főleg árkok és gödrök, de egy ház és több sütőfelület is volt köztük. A jelenségek egyharmadából nem került elő leletanyag, a fennmaradókat a bennük talált kerámia alapján – kettő kivételével – a 15–18. századba lehet sorolni. A terület sarkában két, egymást követő gödörben szkíta anyag volt. A középkori anyagban a fazekak, mázas és festett kancsók és kályhaszemek dominálnak. A kutatóárkok között az egész felületen szórványként a korszakba illő

fémleleteket találtunk, ezekből kiemelendő több 16–17. századi ezüstérem, bronz harang- és csengettyűtöredék, bronz övpálca, kereszt mintájú pecsétlő.

Munkatársak: Farkas Ildikó és Molnár Dávid régésztechnikusok.

FARKAS ZOLTÁN

511. Tápiószőlős, Káldy-rész

(KÖH 72957)

(Pest megye) Sza, N

2010. február 24-én a település szennyvízhálózatának nyomvonalán terepbejárást végeztünk. A település D-i szélén bejártuk a nyomvonal D-i végpontjaival szomszédos, adatgyűjtésre alkalmas szántásokat és vetéseket. Egyetlen alkalommal tapasztaltunk régészeti jelenséget: a Ságvári Endre utca végével DNy felől szomszédos szántón, néhány méterre a legszélső házaktól egy kb. 200×100 m nagyságú területen paticsmaradványokat és intenzív sűrűségben szarmata és népvándorlás kori edénytöredékeket találtunk. A lelőhely minden irányban folytatódik, de kiterjedése ÉK felé a település házai, ÉNy és DK felé elkerített gyümölcsösök területén nem állapítható meg. A lelőhelyet a szántót DNy-ről határoló vízelvezető csatornáig bejártuk, de nagy valószínűséggel azon túl is folytatódik. A tervezett szennyvíztisztító telep részben hulladékhalmokkal fedett, részben mocsaras helye nem volt vizsgálható. A közelében fekvő vetésben nem találtunk régészeti leleteket.

REMÉNYI LÁSZLÓ

512. Tét határa

(Győr-Moson-Sopron megye) B, V, Ró, Á, Kö

2009 decembere és 2010 májusa között kiterjedt terepbejárásokat folytattunk a Nabucco gázvezeték dunántúli és Pest megyét érintő szakaszán, összesen 205 km hosszúságban, a nyomvonal 100-100 m-es szélességében. A téli időben végzett terepbejárás során általában jó megfigyelési viszonyok között tudtunk vizsgálni, összesen 184 régészeti lelőhelyet azonosítottunk.

A Téli-ér mellett, ill. a Marcal árterénél hét új lelőhelyet határoltunk le: *Téli-ér mellett II-V.*, *Szarkavár VI.*, *Marcal-csatorna, Legelő (KÖH 74281, 74283, 74287, 74293, 74297, 74303, 74309)*. A Téli-ér két oldalán intenzív lelőhelyek kerültek elő, többek között egy nagy kiterjedésű Árpád-kori faluhely (*Téli-ér mellett IV.*). Három korábbi ismert lelőhelyet is lehatároltunk.

REMÉNYI LÁSZLÓ – STIBRÁNYI MÁTÉ

513. Tiborszállás határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U, B

2010. április 8-án helyszíni szemlét végeztünk a Nagyecsed–Mérk–Tiborszállás között tervezett szennyvízvezeték nyomvonalán.

Kraszna hídjától nyugatra (KÖH 74109): A Kraszna hídtól DNy-ra a csatorna nyomvonala egy dűlőút men-

tén halad. Két oldalról erdő szegi, csak a D-i oldalon, az első 350–400 m-es szakaszon van szántó. Nyugati szélét gyep borítja. Ezen a részen találtuk a felszíni telepnyomot, mely K–Ny irányú, 120×160 m kiterjedésű; szórva-nyos, jellegtelen neolit(?) cserépanyaggal jelentkezett.

Új Élet Tsz-től ÉK-re (KÖH 74111): A csatorna DNy felé törik meg a dűlőút mentén. E helyen, az út által metszve, túlnyomórészt annak K-i oldalán regisztráltuk a lelőhelyet. Az ÉK–DNy irányú, 100×250 m kiterjedésű településmaradványról késő bronzkori cserepeket gyűjtöttünk.

Munkatárs: Toldi Zoltán régész (JAM).

PINTYE GÁBOR

514. Tihany, Csokonai-liget (KÖH 74627)

(Veszprém megye) Á, Kk, Kú

2010. március 29. és június 15. között a Tihanyi Bencés Apátság felkérésére megelőző feltárást folytattunk a Csokonai-ligetben (120/1–2 hrsz.), a létesítendő turisztikai fogadóépület területén.

Az ásatás előtt a lelőhely korának és jellegének azonosítása bizonytalan volt. Várakozásainknak megfelelően előkerült a monostor köré kiépült kora újkori vár É-i szárazárkának sziklába vágott É-i ellenlejtője, amelynek D-i oldalát Kralovánszky Alán 1982-ben már azonosította. A sziklaárkon kívül, attól távolabb egy faszerkezetű erődítés, valószínűleg paliszád nyomait tártuk fel. Hasonló a tihanyi vár 1651-es, ún. Leuckharden-féle távlati képén is látható.

A kora újkori végvár említett sziklaárkától É-ra egy Árpád-kori temető – vélhetően az apátsághoz tartozó szolganépek – 43 sírját tártuk fel. A temető É felé, a feltárási területen kívül tovább folytatódott, így sem teljes kiterjedését, sem a hozzá tartozó középkori templom helyét nem ismerjük. Az utóbbi az ásatási területtől É-i, ÉNy-i irányban állhatott, és valószínűleg azonos azon capella jogállású (nem önálló plébánia) templomok egyikével, amelyeket egy 1267-es összeírás említ. Ezek közül a Szent Mihály vagy Mária Magdolna patrocínium jöhet szóba az általunk feltételezett templom címeként. A másik két oklevélben említett szent – Erzsébet és Domonkos – 13. századi alapítást sugall, a temető leletanyaga szerint pedig ennél mindenképpen korábbi eredetű.

A megközelítőleg Ny–K tájolású sírokat többnyire a törmelékes mészkő sziklafelszínbe vágták bele. Mellékleteik nagyrészt S-végű hajkarikák voltak (különböző méretűek, többnyire ezüstből készítettek és a bordázott végű típushoz tartoznak), rajtuk kívül az egyik sírból előkerült egy ezüstgyűrű, és egy anonim, 12. századi, talán II. Géza korában vert érem is.

A temetőt egy sziklába vágott temetőárok választotta el az apátságtól, melynek oldalát egy rövidebb szakaszon támfallal erősítették meg. A tavalyi év próbafeltárása során ennek részletét találtuk meg. A támfalhoz a temetőárok külső oldalán (D felé) egy téglalap alakú,

belül falazott verem csatlakozott. Mivel K-i felét az 1930-as években épített kriptá megsemmisítette eredeti szerepe és működése nem teljesen világos, azonosítása kérdéses. A falazott verem belsejéből nagyméretű vörös homokkő vállkő-fejezet került elő. A vállkő alján látható habarcslenyomat bizonyítja, hogy a faragvány fejezet nélkül csatlakozott egyetlen kerek oszloptörzshöz. A tihanyi kőtár kiállításán látható két homokkőoszlop a méretük és kidolgozásuk szerint is a vállkő egykori építészeti szerkezetéhez hasonló összefüggéshez tartoztak, ez a szerkezet pedig talán a 11. századi szerzetesi templomhoz köthető.

A terület történetében a 16. századi tihanyi vár említett építkezései jelentik a következő szakaszt. A temetőt ekkor felszámolták, templomát valószínűleg elbontották, árkat feltöltötték. A várárkon kívül nagyobb kora újkori szemétdöbröt tártunk fel gazdag leletanyaggal.

A török kiűzése után, valószínűleg már a 17. sz. végén megszüntették a várarkot, és az erődítést szanálták. A terület ettől fogva használaton kívül, beépítetlenül állt az 1930-as évekig, amikor kriptá létesült a liget templom felé eső végén.

Munkatárs: Szökrön Péter geodéta.

FÜLÖP ANDRÁS – JANKOVICS NORBERT

515. Tihany-Sajkod, Romkápolna utca 2. (KÖH 9427)

(Veszprém megye) B, Ró

2010. június 23–24-én próbafeltárást végeztünk a 1469 hrsz.-ú ingatlanon, üdülőház építését megelőzően. Az épület alapárkainak vonalában, 50 cm széles árkokban kutattunk, összesen 20 m²-en. A bontást követően a római kori, tegulatöredékkel kevert, barna réteg alatt az őskori (halomsíros?) település objektumai jelentek meg, nagyméretű gödröket vágtunk át. A római kori rétegből csak tegulatöredékeket gyűjtöttünk. Az őskori telep leletanyaga nem túl bőséges.

CSIRKE ORSOLYA

516. Tiszaalpár határa

(Bács-Kiskun megye) Ő, Sza, N, A?, Á

A Nabucco gázvezeték Csongrád és Bács-Kiskun megyét érintő nyomvonalszakaszára készítendő örökségvédelmi hatástanulmányhoz kapcsolódó terepbejárásokat 2009. december 7. és 2010. május 25. között végeztük. A tervezett beruházás a két megye területén áthaladva összesen 23 település közigazgatási területén valósul majd meg. A tervezett 177 km hosszú nyomvonal mindkét oldalát 100–100 m szélességben vizsgáltuk. A terepi felderítés időpontjában a külterületi szakasz meghatározó részét (kb. 21%-át) már sűrű vetés borította, nagyjából hasonló arányban (kb. 19%) fordult elő erdő, rét, legelő, ill. gazzal fedett terület, melyeken nem lehetett terepi kutatást végezni. Összességében a külterületi szakasznak mindössze 60%-a bizonyult terepbejárásra alkalmasnak.